

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗИВНІСТЬ: ПОНЯТТЯ ТА МЕТОДИКА ОЦІНКИ

А. Є. ВЛАСЕНКО студ.

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

Серед важливих характеристик розвитку фінансової системи є стабільність, захист прав споживачів, доступність та інші. Проблеми фінансової інклюзивності (іншими словами, фінансової доступності) в Україні потребують особливої уваги. Згідно з результатами опитування представників Проекту Агентства США з міжнародного розвитку USAID «Міжнародні партнерства заради стабільності фінансового сектору», населення України має низький рівень довіри до фінансових установ і, як наслідок, користується обмеженим переліком можливих фінансових послуг [1].

Інклюзія (від англ. inclusion – включення) – інтенсифікація ступеня залучення всіх громадян до різних сфер життя суспільства. У 2018 році було запропоновано використовувати індекс інклюзивного росту як показник, що буде альтернативою до ВВП на душу населення, для оцінювання стану економічного розвитку країни.

Перевагою цього індексу вважається розгляд дванадцяти показників розвитку країни, які зібрані у 3 групи: ріст і розвиток країни (охоплює ВВП на душу населення, зайнятість, продуктивність праці, очікувана тривалість здорового життя); інклюзивність (охоплює медіанний дохід домогосподарства, рівень бідності, коефіцієнт Джині, а саме розшарування суспільства за доходами та рівнем добробуту); наслідування поколінь та сталість розвитку (охоплює скориговані чисті заощадження, індекс парникового забруднення на одиницю ВВП, державний борг, коефіцієнт державного боргу та демографічного навантаження).

У свою чергу, фінансова інклюзивність, за визначенням Організації Об'єднаних Націй (ООН) та Світового банку, – це «доступ до широкого кола фінансових продуктів та послуг, які є доступними або надаються за розумною ціною, корисні та здатні задовольнити потреби домашніх господарств і підприємств, а також які надаються відповідально та стабільно» [1].

Національна стратегія фінансової інклюзивності (NSFI) формує чотири елементи фінансового залучення, а саме: доступ – фізична близькість, максимальна доступність до послуги; якість – орієнтація послуги на потреби та вимоги клієнта; використання – частотність, регулярність і тривалість часу використання послуги; добробут – вплив на спосіб життя клієнта під час та після прийняття послуги [2].

У першу чергу мова йде про доступність для населення країни грошових переказів і платежів, послуг із заощаджень, кредитування, а також страхових послуг.

Економічний зміст поняття фінансової інклюзивності розкривається за допомогою визначення «фінансового охоплення» та «фінансового включення».

Під «фінансовим охопленням» слід розуміти доступ споживачів до

базових фінансових послуг, який передбачає відсутність цінових і нецінових перешкод для їхнього отримання.

Експерти Світового банку вважають, що основними факторами, що впливають на рівень охоплення населення фінансовими послугами є вартість, низький ступінь довіри, віддаленість фінансових установ і вимоги щодо надання документів.

Показник «фінансового виключення» є протилежним за змістом. Він означає наявність бар'єрів для доступу споживачів – громадян тієї чи іншої країни – до базових фінансових послуг.

Оцінювання рівня фінансової інклюзивності здійснюється на основі анкетування населення за встановленим переліком із вісімнадцяти запитань. Результати цього анкетування об'єднуються у наступні дві групи.

До першої належать індикатори A1, A2 та A3, які характеризують частку дорослого населення країни, яка отримує фінансові послуги через офіційних і неофіційних посередників, тобто через банки та банківські установи (B); за допомогою інших небанківських посередників (FO); через неофіційних фінансових провайдерів (F) [3, с. 365].

Порядок розрахунку зазначених індикаторів є наступним.

$A1 = B$ (частка дорослого населення, охоплена банківським обслуговуванням).

$A2 = B + FO$ (частка дорослого населення, охоплена послугами офіційних фінансових посередників).

$A3 = B + FO + FI$ (частка дорослого населення, охоплена фінансовим обслуговуванням).

З іншого боку, та частина дорослого населення, що не отримує фінансових послуг взагалі, знаходиться поза фінансовим обслуговуванням, тобто не має доступу до фінансових послуг.

Так, важливими завданнями збалансованого розвитку фінансового ринку є виявлення та ліквідація можливих перешкод для отримання споживачами фінансових послуг, а також зниження обсягів неконтрольованого перерозподілу фінансових потоків через неофіційних фінансових посередників.

Література

1. Дудинець Л. А., Верней О. Є. Фінансова інклюзивність та її детермінанти. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Випуск 2 (130). С. 8–13. URL: <http://dspace.ubs.edu.ua/jspui/handle/123456789/1665> (дата звернення: 24.01.2019).
2. Center for Financial Inclusion (2018). Financial Inclusion. URL: <http://www.centerforfinancialinclusion.org> (дата звернення: 24.01.2019).
3. Науменкова С. Фінансова інклюзивність: економічний зміст та підходи вимірювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 4 (166). С. 363–371.